

ENGELSİZ YAŞAM İÇİN FARKINDALIK

Mürsel EREN

*teknoloji
tasarimci*

Bu çalışmada engelli bireylerin hayatı ve yaşadıkları sorunlar hakkında farkındalığı arttırma amaçlanmaktadır.

Türk Dil Kurumu'nun internet sayfasında "**Güncel Türkçe Sözlük**" seçildiğinde ve "**engelli**" kelimesi aratıldığında:

*teknoloji
tasarimci*

**"Doğuştan veya sonradan herhangi bir
nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal
veya sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde
kaybetmiş, toplumsal yaşama uyum
sağlama ve günlük gereksinimlerini
karşılama güçlükleri çeken kimse..."
şeklinde tanım bir tanım karşınıza çıkacaktır.**

Bazı yazılı kaynaklarda ve günlük konuşmalarda "engelli" ifadesi yerine **sakat, özürlü, eksik** gibi ifadelerin kullanıldığı görülebilmektedir. Bu alışkanlıklar engelli bireyleri rencide edici bir duruma neden olabilmektedir. Bu nedenle sadece "**engelli**" ifadesinin kullanılması daha doğru olacaktır.

Engel türleri TÜİK'e (2004) göre altı gruba ayrılmaktadır:

- 1.Görme engelli:** Gözlerinde tam veya kısmi görme kaybı olan bireyler...
- 2.İşitme engelli:** Kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan bireyler...
- 3.Konuşma engelli:** Konuşamayan veya konuşma hızında ve telaffuzunda sorun olan bireyler...
- 4.Ortopedik engelli:** Kas ve iskelet sisteminde yetersizlik ve fonksiyon kaybı olan bireyler...
- 5.Zihinsel engelli:** Zihinsel yetersizliği olan bireyler...
- 6.Diğer engelliler:** ALS, otizm ve down sendromu gibi sürekli kontrol altında kalması gereken hastalığı olan bireyler...

Dünyada ve Türkiye’de Engelliler

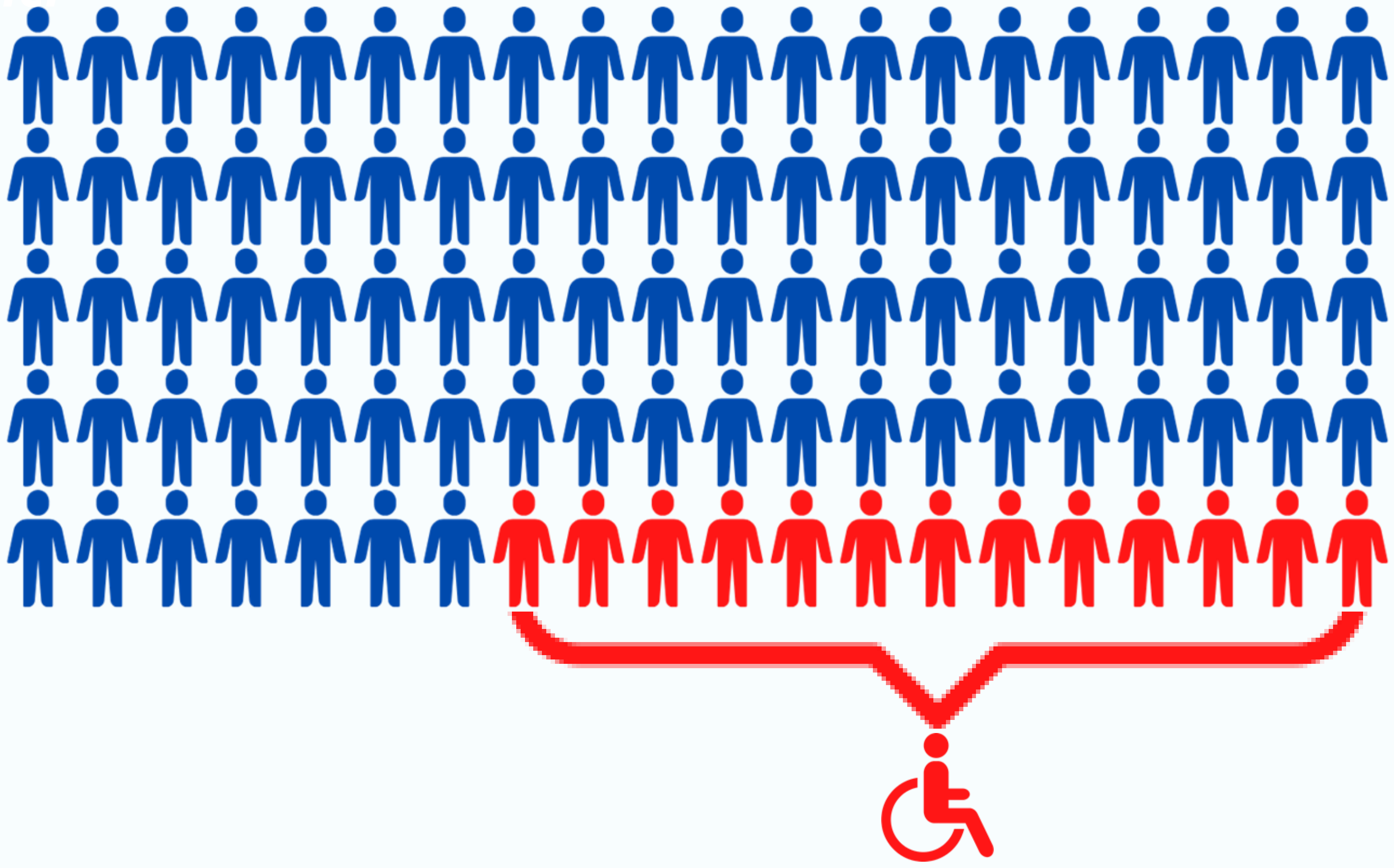
OECD-AB ve Türkiye verilerine göre, dünya nüfusunun yaklaşık %15’i engelli bireylerden oluşuyor. Yani dünyada 1 milyar engelli var. Bu nedenle, dünyadaki **“en büyük azınlık”** olarak nitelendiriliyorlar.

Türkiye'de ise Ulusal Engelli Veri Tabanı'na göre engelli birey sayısı 1.559.222. Ancak resmi olmayan rakamlara göre %13 düzeyinde, 9 milyon olduğu söyleniyor. Bunların;

- %27'si 0-21 yaş,
- %36'sı 22-49 yaş,
- %37'siyse 50-64 yaş arasında...

teknoloji
tasarimci

*teknoloji
tasarimci*

Yaşla birlikte engellilik oranı artıyor:

- OECD ülkelerinde 20-34 yaş arasındaki engelli birey oranı %6. Bu oran 35-49 yaş arasında iki katına çıkıyor. 50-64+ yaş arasında ise %24'ü buluyor.

Dört engelliden ancak 1'i yardım alabiliyor:

- AB ülkelerinde ilkokuldan sonra okulu bırakan engelli oranı %25. Bu oran İsveç'te %11'ken, Türkiye'de %60.
- AB ülkelerinde engellilerin %29,9'u yoksulluk/sosyal dışlanmışlık riski altında, Türkiye'de bu oran %77,1
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programına göre engellilerin %80'i geliştirmekte olan ülkelerde yaşıyor.

*teknoloji
tasarimci*

Peki dünyada bu kadar
engelli insan varsa, neden
günlük hayatta çok fazla
engelli bireyle
karşılaşmıyoruz?

*teknoloji
tasarimci*

Baştan söyleyeyim, az da olsa gördüğümüz engelli birey sayısı yine de eskiye oranla çok daha fazla... Ve daha fazla engelli birey, sosyal hayata katılmaktadır. Bunun nedenlerinden ilki, yapılan farkındalık çalışmaları ile insanların bilinçlendirilmesidir.

teknoloji
tasarimci

İkinci neden ise gelişen teknoloji
ve yenilikçi tasarım anlayışıdır.
Bu maddeyi başka bir çalışmada
detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

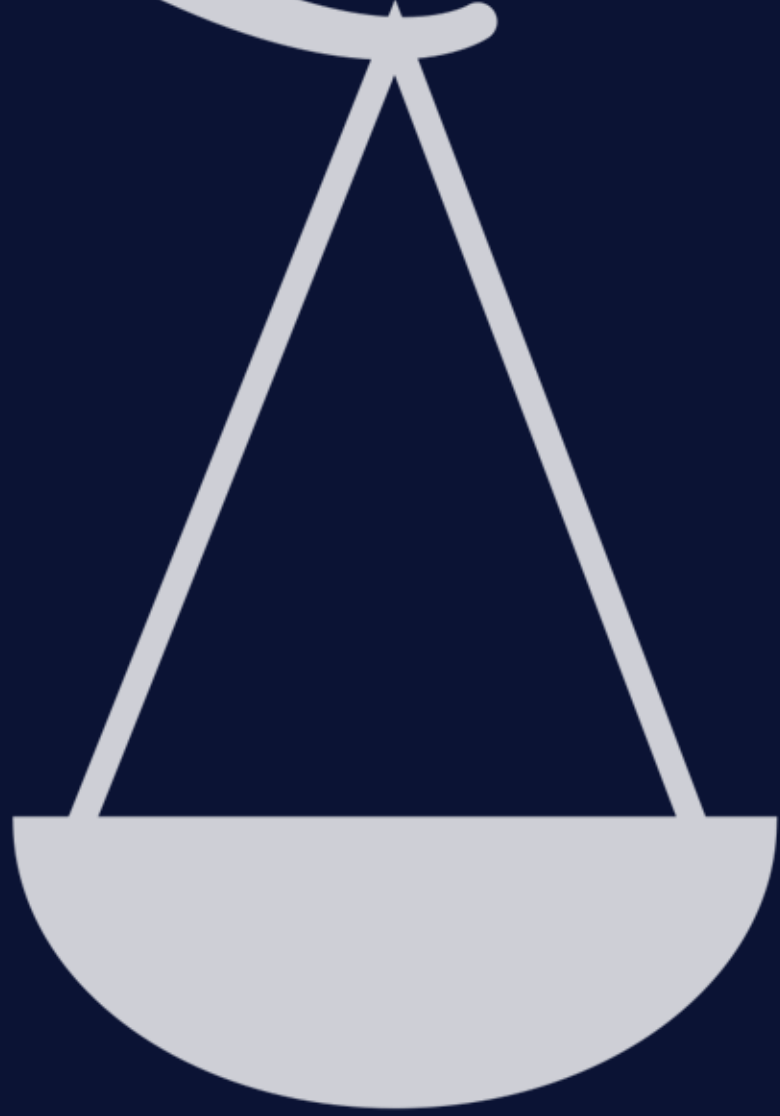

*teknoloji
tasarimci*

Diğer bir nedeni ise yasal düzenlemeler sayesinde, engelli bireyler için mekân, ürün veya hizmet tasarımıda gerekli düzenlemelerin arttırılmasıdır.

*teknoloji
tasarimci*

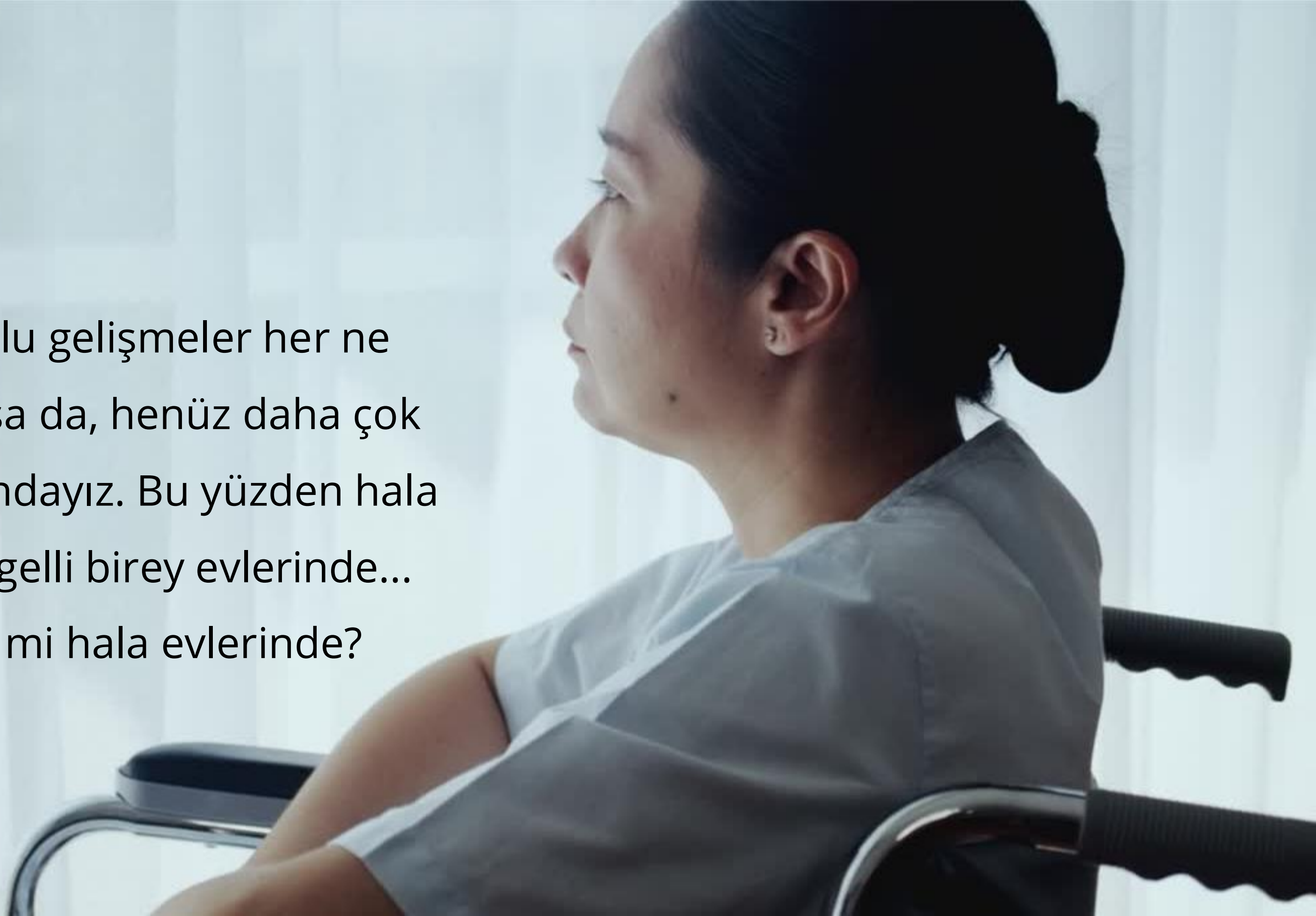

Ülkemizde 5378 Sayılı "Engelliler Hakkında Kanun" bulunmaktadır.

Bu Kanunun amacı; engellilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını teşvik ve temin ederek ve doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirerek toplumsal hayata diğer bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelliliği önleyici tedbirlerin alınması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır.

*teknoloji
tasarimci*

Bu olumlu gelişmeler her ne
kadar artsa da, henüz daha çok
yolun başındayız. Bu yüzden hala
birçok engelli birey evlerinde...
Neden mi hala evlerinde?

*teknoloji
tasarimci*

İlk neden toplumun engelli insanlara bakış açısı... Yani insanların acıyan, küçümseyen ve güvensizliklerini ifade eden bakışlardan ve davranışlardan son derece rahatsız oldukları için engelli insanlar evlerindeler veya engelli bireylerin aileleri, onları korumak için dışarı çıkartmıyorlar.

Daha eski zamanlarda, çok ender gördükleri engelli insanları gören diğer insanlar, onlara uzun uzun bakarlar, hatta çocuklar sesli yorumlar yaparlardı. Mesela, "Anne şuna bak? Neden öyle gidiyor?" gibi...

*teknoloji
tasarimci*

Bunlar yine de en nazik olanı...
Görme engelli bir bireye "kör",
yürüme engeli olan bir bireye "topal",
zihinsel engeli olan bir bireye "deli"
diyerek alay edilebilmekteydi...

*teknoloji
tasarimci*

Bir engelli sokağa çıkmışsa, karşılaşması muhtemel bir başka tavır ise, kendisine karşı diğer insanlardan gelebilecek bir tür üstü örtülü kızgınlık duygusu olurdu.

*teknoloji
tasarimci*

Eğer hakkını ararsa, örneğin masa, sandalye ve park edilmiş otomobillerle daracık hale getirilen bir kaldırımdan geçmek isterse, arkadan şu lafları isitebilirdi; "kardesim, otursana evinde, ne isin var sokaklarda?"

*teknoloji
tasarimci*

Eskiye oranla çok daha azalmış dahi olsa, bu yanlış hareketler eğitsel, kültürel veya empati eksikliği taşıyan bazı yetişkin insanlarda bile, hala görülebilmektedir.

*teknoloji
tasarimci*

İkinci büyük sıkıntı ise,
şehrin ve binaların engelli
bireyler düşünülmeden
planlanarak yapılması...

*teknoloji
tasarimci*

En basitinden eğitim
kurumlarımızın bir çoğunda
dahi, engelli rampası
bulunmamaktaydı.

*teknoloji
tasarimci*

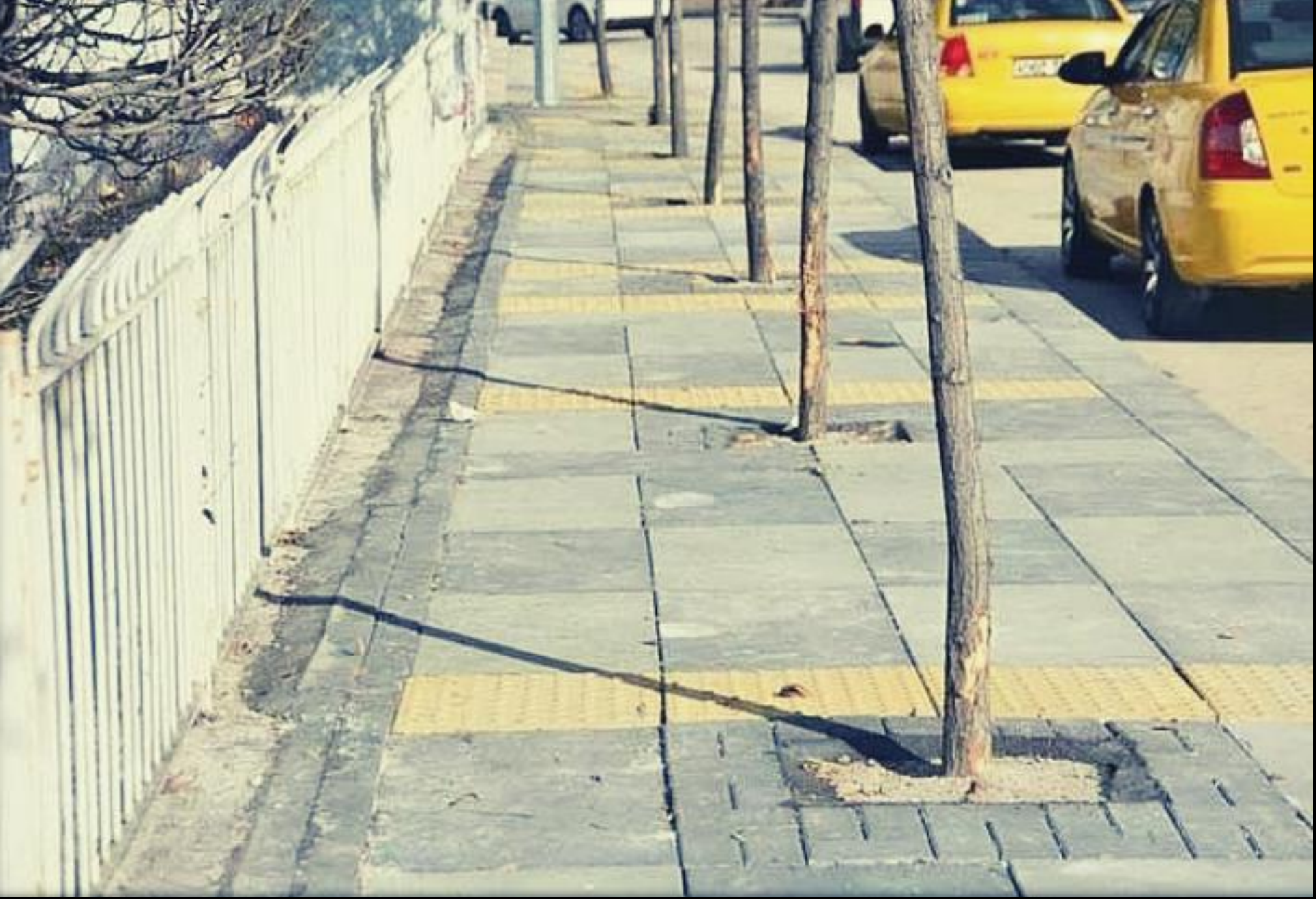
Mesela fiziksel engelliyseniz,
sokaklarda yüksek kaldırımlardan
inmek ya da çıkmak için sürekli
birilerinin yardımını istemek zorunda
kalırdınız...

*teknoloji
tasarimci*

Engellilerin yaşadığı bazı sıkıntılar

teknoloji
tasarimci

*teknoloji
tasarimci*

*teknoloji
tasarimci*

teknoloji
tasarimci

teknoloji
tasarimci

teknoloji
tasarimci

*teknoloji
tasarimci*

Engelli park yerleri işgal altında

teknoloji *tasarimci*

Engellilerin sosyal yaşama katılmalarını zorlaştıran bazı örnekler verilmiştir. Örneğin hissedilebilir yüzey uygulaması yapılmış bir kaldırım üzerine hatalı park etmiş araçlar görülmektedir. Bu hatalı davranışlar nedeniyle sadece engellilerin değil tüm yayaların can güvenliği tehlikeye girmektedir.

teknoloji *tasarimci*

Çevremizde sıklıkla görebileceğimiz hatalı park, engelli asansörünün gereksiz kullanımı, engelli park yeri ihlalleri gibi empatiden uzak davranışların önlenmesi yönünde bilinçlendirme ve farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.

*teknoloji
tasarimci*

Engelliler için yapılan düzenlemelerin ihlali ve haksız kullanımları
mekânın yetkili amirine, yetkililere veya emniyet birimlerine bildirilme

*teknoloji
tasarimci*

ve ihlalin en kısa zamanda sonlandırılması konusunda duyarlı olunmalıdır.
Bu tip ihlallerin yasal yaptırımları olduğunu unutulmamalıdır.

*teknoloji
tasarimci*

Çağdaş bir toplum olmanın en önemli göstergelerinden biri de, engelli bireylerin kentsel, sosyal ve ekonomik yaşamın içinde aktif bir şekilde yer almasıdır.

teknoloji tasarimci

www.teknolojitasarimci.com

Mürsel Eren

Kaynaklar:

1. Teknoloji ve Tasarım Öğretmen Kılavuz Kitabı - 2019
2. <https://ey-der.com/ana-sayfa/turkiye-ve-dunyada-engelliler/>
3. [https://sozluk.gov.tr/ \"engelli\"](https://sozluk.gov.tr/ \)
4. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/12/131203_macaristan_turkiye_engelliolmak
5. <https://www.sivilsayfalar.org/2015/12/03/rakamlarla-dunyada-engellilik-en-buyuk-azinlik-engelliler/>
6. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5378&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>